

Hela Sverige ska leva!

TEMA: LOKAL FÖRVALTNING

- ▶ NYA PROJEKT
- ▶ BLI ÅRETS GRUPP ELLER KOMMUN
- ▶ LANDSBYGDSRIKSDAG

2. LEDAREN

3. TEMA

VARFÖR LOKAL FÖRVALTNING?

4. TEMA

PRAKTISKA EXEMPEL

5. TEMA

NOBELPRIS FÖR LOKALT INFLYTANDE

6. FRÅN HELA SVERIGE

NYA PROJEKT

7. NYHETER I KORTHET

HETA ALMEDALEN

8. FRÅN NORRTILL SÖDER

BLIÅRETS GRUPP ELLER KOMMUN

Hela Sverige ska leva!

5 000 lokala grupper som skapar hållbara och företagsamma bygder i hela Sverige.

Hela Sverige ska leva
Stortorget 7, 2 tr 111 29 Stockholm
helasverige.se

Du hittar oss även på

Facebook

Twitter

Ansvarig utgivare: Terese Bengard

Redaktör: Karin Wenström
Telefon: 08-24 13 50
karin.wenstrom@helasverige.se

Skribenter: Linn Hjort, Karin Wenström, Bo Lönnqvist, Isak Bergström och Albin Ponnert

Layout: Linjalen Tre.Noll
info@linjalen.com

Omslagsbild: Carl-Johan Utsi,
Världsarvet Lapponia

Tryckeri: AlltryckPlus, Lysekil
Vårt papper, Galeri Art Silk, är
PEFC-märkt och klimatkompenserat.

KLIMATKOMPENSERAT
PAPPER
www.mapsverige.se

Lokal förvaltning för lokal demokrati

Lokal förvaltning handlar om att de som bor och verkar i ett område är delaktiga i och har möjlighet att påverka dess hållbara utveckling. Grunden för lokal förvaltning är lokal demokrati och engagemang – det finns en bättre chans till mer långsiktiga och hållbara beslut om de som faktiskt ska leva med dem och se till att de genomförs är med i processen.

I botten bygger FN:s konvention, EU:s direktiv och svenska riksdagens miljömål alla på lokalt arbete. Men alltför ofta upplever lokalbefolkningen att ansvariga myndigheter fattar beslut över deras huvuden, utan deras inblandning. De som framgångsrikt fått till ett lokalt arbete kring naturresurser vittnar om att processerna för att nå fram till fungerande överenskommelser och praktiker ofta pågått under många år och alla inblandade har varit lyhörda för andras åsikter och behov.

Kosterhavets nationalpark är ett exempel på en lokal förvaltning som tog lång tid att bilda. Nationalparken invigdes 2009 efter att de som sköter fisket i området, de boende och länsstyrelsen startat samverkan som byggde på att allas intressen togs med i beräkningarna. Idag går det att bedriva yrkesfiske i Kosterhavet – som alltså även har status som marin nationalpark.

Ett annat exempel är den lokala förvaltningen i fiskevårdsområden där allmänheten ges tillfälle att fiska, där fisket blir hållbart och där det finns en ekonomi för fiskevårdande insatser.

I Lapponia fanns nio samebyar, två kommuner, en länsstyrelse och en central nationell myndighet vars intressen och behov skulle få utrymme. Lapponia har en biologisk mångfald och en historia som betyder mycket för den samiska kulturen, och efter en lång dialog mellan de olika parterna i området föreslogs det att ett oberoende råd med samisk majoritet och representanter från olika intressenter skulle förvalta området.

När lokala aktörer med stöd av myndigheter samarbetar för att skapa en förståelse och ett gemensamt mål, då finns det goda möjligheter för hållbar utveckling liksom en fördjupning av demokrati och lokal sammanhållning.

Vi jobbar för att synliggöra värdet av lokalt engagemang, vilket är viktigt då vi märker att det finns ett visst motstånd från myndigheter mot att decentralisera beslut. Därför behövs en förnyad politisk satsning (i form av utbildning, forskning och förtydligade direktiv till länsstyrelserna bland annat) för att uppnå mer decentraliserad samförvaltning.

Mångfald är bra

Vi tar ställning för ett generöst flyktingmottagande! Det skriver vi som riksorganisation tillsammans med våra länsbygderåd i ett uttalande som skickats ut till lokaltidningar över hela landet. Våra bygder är fyllda med goda exempel på hur vi kan bidra till lokal integration, menar vi, och uppmanar till solidaritet med flyktingar.

Föreningen Kustringen har arbetat för lokal förvaltning inom Natura 2000-området i Kalix skärgård under många år. Här sitter Bo Lundegren och Lotten Olofsson på stranden i Likskärs naturreservat. Foto: Anna-Märta Henriksson.

Varför lokal förvaltning?

Hela Sverige ska leva har länge drivit frågan om att lokalbefolkningen ska ha större inflytande över och delaktighet i förvaltningen av naturresurser. Skälet är att det ger en bättre naturvård och en viktig ekonomisk nytta för berörda grupper, skriver vi i vårt politiska program.

Leo Persson, ordförande i Hela Sverige ska leva Dalarna och aktiv inom Drevfjällets naturreservat, lever med dessa påståenden. Han poängterar att delaktigheten är viktig för den lokala förankringen, så att människor förstår vikten av att skydda området.

– Lokalbefolkningen har ofta detaljkunskap som förvärvats genom att de vuxit upp där, och rör sig där regelbundet. Den kunskapen är ett viktigt komplement till den kunskap som Naturvårdsverket och länsstyrelserna har, säger Leo.

De skyddade områdena är många gånger intressanta för besökare. Samtidigt är det ofta tillgängligheten för det rörliga friluftslivet som kommer i kläm vid förvaltning av ett skyddat område, enligt Leo.

– Här kan den lokala nivån vara en verklig tillgång och öka möjligheterna för att området kommer till glädje och nytta på ett hållbart sätt. Exempelvis genom guidningstjänster, turrindning, kanot, levande fåbodar, avgiftsbelagda spårdragningar och

ledbyggen, med mera. Samtidigt innebär det välbehövliga arbetstillfällen, säger Leo.

Drevfjället där Leo är aktiv, tillhör de 20 procent av Sveriges statliga skyddade områden som har någon form av samförvaltning. I siffran ingår inte kommunala skyddsområden.

Det finns inga generella regler för samförvaltning i Sverige, de parter som beslutar sig för att inleda ett samarbete, får hitta formerna själva till stor del. Annat är det i Norge. Där genomförde man år 2009 en nationell reform med omfattande decentralisering av naturvården, berättar Anna Zachrisson som är forskare vid Umeå universitet.

En viktig skillnad är att i Norge så skrivs förslagen till förvaltningsplaner av de skyddade områdenas lokala styrelser. Förslagen godkänns sedan av Norges motsvarighet till Naturvårdsverket. I Sverige är det oftast länsstyrelserna som skriver förvaltningsplaner.

Staffan Bond, tidigare verksamhetschef på Hela Sverige ska leva, tycker att utvecklingen inom lokal förvaltning mest av allt står stilla.

– Visserligen tycker jag mig se en ökad förståelse från olika myndigheter, men de praktiska exemplen blir inte fler, säger han.

Konferensen lokal förvaltning av naturresurser

I mitten av maj arrangerades en konferens om lokal förvaltning av naturresurser i riksdagens första kammare. Här möttes praktiker och forskare, tjänstemän och politiker utifrån sina perspektiv. Från regeringen deltog bland annat civilminister Ardalan Shekarabi. För exakt tio år sedan ägde en likadan konferens rum. Då presenterade dåvarande miljöminister Lena Sommestad ett åtgärdsprogram på tio punkter för att utveckla och demokratisera Sveriges naturvårdspolitik.

Vissa av dessa punkter ledde till utveckling, visade konferensen. Andra förslag mötte motstånd.

Forskaren Hans Peter Hansen har följt upp hur det gick med programmet för utveckling av dialog, lokal delaktighet och lokal förvaltning. Nästan 600 tjänstemän gick på kurs för att lära sig om dialog kring naturvården, men tyvärr ledde detta egentligen ingenstans. Motståndet inom myndigheterna var för stort. Hans Peter berättade att samma erfarenheter gjorts inom vattenförvaltningen, rovdjursförvaltningen och nationalparksförvaltningen där försök till ökad delaktighet och

medborgarinflytande aktivt motverkats av myndigheten.

En av praktikerna som deltog, Kristian Olofsson från Transtrands sockenförening och Drevfjällets naturreservat, fångar en del av problemet när han säger att myndigheterna kan ha svårt att möta de lokala aktörerna. Han säger:

– Vi ser fram emot tydliga direktiv från regeringen för att skapa förutsättningar för en positiv utveckling kring de här landsbygdsutvecklingsfrågorna. Och att därmed bidra till att hålla ihop landet.

Gudrun Kuhmunen som varit aktiv i processen kring bildandet av Laponia gav deltagarna en bild av hur en väl fungerande förvaltning av naturresurser kan se ut. Förvaltningen av Laponia är varken statlig, kommunal eller samisk. Det är en samförvaltning som sker med respekt för de ingående parternas olika förutsättningar och i enlighet med förvaltningsplanen, berättade Gudrun.

Under dagen fick deltagarna även möjlighet att föreslå nya politiska åtgärder för förbättrad förvaltning av naturresurser. Läs dokumentationen via snabbblänken [lokalförvaltning.se](#)

Delaktighet och samförvaltning i praktiken, hur ser det ut? Vad vinner man på att engagera sig i förvaltningen av en naturresurs? Vilka svårigheter finns? Här kommer några praktiska exempel från olika delar av Sverige.

Kalix skärgård

Föreningen Kustringen har varit med länge. Den bildades i slutet av 1990-talet med målet att få lokal förvaltning av fisket i det Natura 2000-område som täcker delar av Kalix skärgård där Kustringens medlemmar bor. Ännu är de inte framme vid målet, men de är betydligt närmre, säger Peder Nilsson, styrelsemedlem som varit med sedan starten. Strategin har varit att börja med ett mindre reservat för att lära sig förvaltning, fortsätter han. Och föreningen har verkligen utbildat sig. I två omgångar har representanter från Indien varit i Kalix och hållt utbildningar i lokal förvaltning. Föreningen har upprättat en Agenda 21-plan för området och skyddar på frivillig väg stora fiskeområden utanför reservatet, delvis i samarbete med Fiskeriverket. De har också lärt sig hur man kommunicerar med myndigheter.

Kustringen har haft skötselavtal för Renskär och Getskär under en följd av år.

– Skötselavtalet är ett tillkortakommande, för vi vill egentligen ha förvaltningsrätten. Men under åren som gått har vi hittat former för samförvaltning med länsstyrelsen. Länsstyrelsen har godkänt våra planer för förvaltning och skjutit till medel för skötsel, säger Peder.

Men ett skötselavtal har sina begränsningar.

– Med skötselavtal sitter man i knät på den som har förvaltningsrätten. Vi vill ju att de lokala entreprenörerna ska få uppdrag – men det går inte eftersom länsstyrelsen måste följa de offentliga reglerna för upphandling, säger Peder.

När exempelvis bastuaggregatet brann så var det länsstyrelsens uppgift att köpa in ett nytt, inte Kustringens. Det tog så lång tid att sommarsäsongen var slut när det nya aggregatet var på plats.

Eld som ger rök håller myggen borta. Likskärs naturreservat. Foto: Anna-Märta Henriksson

Nu koncentrerar sig föreningen på att få förvaltningsrätten till fisket och Peder är försiktigt optimistisk.

– Vad gäller skötsel av vattenresurserna så har vi mycket att ge. Vi har byggt upp så mycket lokalt dokumenterad kunskap och kvantifierbar kunskap.

Konkret hoppas Kustringen att få en dialog med länsstyrelsen, vattenmyndigheten och Fiskeriverket om vilka vattenområden som ska skyddas, vilka fiskeredskap som ska vara tillåtna, och när man får fiska och vad.

Laponia

Laponia är ett intressant, men speciellt exempel på lokal förvaltning. Området blev upptaget på Unescos världsarvslista år 1996 på grund av naturen och samernas historia i området. Unesco kräver att myndigheterna samarbetar med en eventuell lokal befolkning, i det här fallet samerna. Gudrun Kuhmunen, som varit med i processen, berättar att samebyarna i området anser att det främst är samerna som kan säkerställa den samiska kulturen och kulturlandskapets fortlevnad i Laponia.

Britta Wännström, Länsstyrelsen i Norrbotten, berättar att de första åren efter beslutet gjordes det många försök till samarbete och närmanden mellan samebyar, kommuner och myndigheter. Försöken misslyckades och man nådde vägs ände. År 2006 skickade parterna in en ansökan till regeringen om att få utveckla en gemensamt framtagen förvaltningsplan. Regeringen tillstyrkte och gav Länsstyrelsen i uppdrag att delta i förändringsarbetet. År 2011 sa regeringen ja till parternas förslag. Parterna bestämde sig tidigt för ett gemensamt mål – att ha en lokal förvaltning.

Man var alltså tidigt överens om vad arbetet skulle syfta till, och det var oerhört viktigt, säger Britta.

– När samarbetet av olika skäl körde i diket kunde deltagarna alltid återkomma till det faktum att de var överens om målet. Att det som diskuterades bara var hur vägen dit skulle se ut. Sedan år 2013 har föreningen Laponiatjuottjudus förvaltningsansvaret för Laponia.

I styrelsen sitter representanter för de nio samebyarna i området, Länsstyrelsen i Norrbotten, Naturvårdsverket och Jokkmokks och Gällivare kommuner. De samiska representanterna är i majoritet.

Beslut tas i konsensus och det innebär att myndigheterna har lämnat ifrån sig kontroll.

– Visst har vi lämnat ifrån oss ett jättestort förvaltningsuppdrag. Men vi har ju stor insyn och delaktighet i det som sker, säger Britta och påpekar att det är den operativa förvaltningen som överlämnats, inte myndighetsbesluten som exempelvis tillstånd och dispenser. Men även inför de beslutade samråder myndigheterna med Tjuottjudus.

År 2016 ska en utvärdering av förvaltningen ske.

Drevfjällsreservatet

För cirka fem år sedan skickade länsstyrelsen Dalarna ett förslag till ny skötselplan för Drevfjällsreservatet som fick så pass mycket kritik av lokalbefolkningen att länsstyrelsen beslutade att göra om arbetet – och nu tillsammans med invånarna.

Det blev startpunkten för pilotstudien Drevfjället som ska pågå tills målet är uppfyllt: en skötselplan och föreskrifter som gillas av både invånarna, den lokala näringen och länsstyrelsen.

För att ta vara på invånarnas intressen bildades två sockenföreningar, Särna–Idre och Transtrands sockenförening. I sju arbetsgrupper ingår representanter för både lokalbefolkning, näringsliv och myndigheter. Bland det som diskuteras i grupperna finns jakt och viltvård, besöksnäringen, vandrings-, rid- och cykelleder, kulturplatser, med mera.

– Vi vill skapa en modell som fungerar och som kan ligga till grund för fortsatt arbete. Målet är att det ska kännas som om alla beslut fattas i konsensus – även om det är länsstyrelsen som har sista beslutsrätt, säger Leo Persson, ordförande i Särna–Idre sockenförening.

Leo Persson

Både miljöenheten och näringslivsenheten är aktivt med i arbetet, som görs i arbetsgrupperna och i projektet LUD, Lokal Utveckling i Dalafjällen, vilket är bra, tycker Leo.

– Naturvårdsverket har nyligen öppnat för möjligheten att bedriva näringsverksamhet i nationalparker och skyddade områden. Besöksnäringen som är en av basnäringarna i det här området och reservatet används för det syftet hela året, säger han.

Vinsterna med arbetet i pilotstudien är många.

– Det viktigaste är att vi bygger förtroende mellan parterna och att alla förstår varandra bättre. Det har tagit tid, och det tar mera tid, men är värt det. Vi från sockenföreningen har informerat om vad vi åstadkommit hitintills och alla har fått diskutera resultatet vid byamöten. Det betyder att alla känner större delaktighet än tidigare. Det är ju först genom arbetsgrupperna och stormötena som invånarna har fått vara med och påverka, säger Leo.

Lokalbefolkningen, besöksnäringen, skogsnäringen och samerna med flera har varit med och diskuterat om förutsättningar för hållbar turism. Det innebär att det blir allt lättare att vara företagare inom besöksnäringen i området.

Studiebesök för att titta på betesmarker. Foto: Anna-Karin Utbult Almkvist

Sankt Annas skärgård

År 2008 fick invånarna i Sankt Annas skärgård veta att området där de hade sina marker var utsett till BSPA-område (Baltic Sea Protected Area). Det var skärgårdsbornas brukande av marken som hade gett området det höga naturvärdet, med lokalt fiske, betesmarker, jakt och viss odling.

Beslutet skapade både oro och protester – kunde de fortsätta driva sin verksamhet som tidigare?

Det var inte den bästa början, men det blev snart betydligt bättre. Länsstyrelsen i Östergötland bjöd in till samarbete och de bjöd in brett. I de tre arbetsgrupper som bildades kring olika ämnesområden fanns representanter för markägarna och för länsstyrelsen, och för att få bredd på infallsvinklarna bjöds även flera lokala föreningar in. Grupperna samtalade om hur det ser ut i skärgården nu, vilka värden som finns och vilka hot.

Arbetet resulterade i en samverkansplan som antogs 2011. Den har bland annat en önskelista på 60 punkter över vad som behöver göras för att skärgården ska vara ett långsiktigt bevarat område. Ett förvaltningsråd bildades för att förverkliga planen.

– Markägarna har majoritet i rådet med fyra representanter. I övrigt ingår två representanter för länsstyrelsen och en utomstående – för närvarande från Skärgårdsrådet, säger Anna-Karin Utbult Almkvist, en av representanterna i rådet.

Samförvaltningen har lett till en rad fördelar. Dels har de boende lärt känna varandra på ett nytt sätt och startat olika typer av samarbeten, genomfört utbildningsdagar med mera. De har också fått betydligt bättre kontakt med länsstyrelsens tjänstemän.

Sist men inte minst, har öborna blivit mer medvetna om sin bygd och dess värde – och deras egen betydelse för att skärgården behåller sitt unika värde.

Nobelpris för lokalt inflytande

Länge var privat eller statligt ägande de alternativ som diskuterades inom den vetenskapliga debatten kring naturvård. Numera finns stöd på Nobelprinsnivå för att lokal förvaltning är ett långsiktigt hållbart alternativ för att bevara naturresurser. År 2009 fick Elinor Ostrom Nobelpriset i ekonomi för sin forskning om hur människor på gräsrotsnivå organiserar sig kring självförvaltning av naturresurser. Hennes forskning har haft stort inflytande på internationella konventioner om biologisk mångfald.

Hon fann att lokala intressenter kan organisera sig på ett sätt som både är rättvist och rimligt för alla inblandade och som samtidigt tar hänsyn till resursens långsiktiga hållbarhet. Tillit mellan de lokala aktörerna är en av nyckelfaktorerna, likaså att brukarna själva är delaktiga i processen att skapa regler för den gemensamma verksamheten. Brukarna ska också vara med och bestämma vad som händer om reglerna inte följs.

Läs mer här: [Allmänningen som samhällsinstitution \(svensk övers. av Governing the Commons\) Ostrom, Elinor, Arkiv förlag, 2009](#)

Nya projekt

Här presenterar vi våra nya projekt som börjar i höst.

Från vänster Bertil Degerlund, Mariana Femling, Länsstyrelsen i Gävleborg, Thomas Backan, X-ing Gävleborg, Bosse Lönnqvist, Ola Sjöström, Region Gävleborg. Foto: Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Förstudie service

Förstudien är en förberedelse för ett kommande större serviceprojekt och genomförs i ett begränsat antal län: Norrbotten, Gävleborg/Dalarna, Västra Götaland, Kalmar och Skåne. Workshops kommer att arrangeras i alla länen under hösten. Där medverkar representanter för både länsstyrelser, regioner, kommuner, idéburna sektorn och vår egen organisation.

Målet är att ta fram en modell för samverkan mellan den lokala nivån och den kommunala och regionala nivån. Modellen är främst tänkt att fungera för samarbete kring betaltjänster, kontanthantering samt grundläggande servicefrågor.

Projektledare är Bo Lönnqvist och Bertil Degerlund. Post- och Telestyrelsen har beviljat pengarna, Länsstyrelsen i Dalarna är projektägare och Hela Sverige ska leva utförare. Förstudien pågår till slutet av mars 2016. Kontakt: bosse@helasverige.se

Konsumentstöd matproduktion

CSA (Community Supported Agriculture) är en alternativ ekonomisk modell inom jordbruk. Den bygger på att konsumenter tecknar upp sig på förhand som andelsägare eller förhandsköper det som produceras på en lokal gård.

Modellen finns i olika skepnader i stora delar av världen, och intresset för den ökar i Sverige. Dock ännu utan att praktiseras i någon större utsträckning.

Nu genomför vi en förstudie för att diskutera och kartlägga möjligheterna för modellen bredare i Sverige, och för att undersöka former för en nationell organisering. Den genomförs som en öppen workshopturné runt om i landet, med inledning hösten 2015. Turnéschema kommer, liksom hemsida.

Förstudien är Vinnovastödd och målet är att vara grunden för en vidare ansökan och fortsättning in i en fas två. Förstudien leds av Albin Ponnert och Hela Sverige ska leva är projektledare. Kontakt albin.ponnert@helasverige.se

#ungapålandsbygden

Helgen 4–5 september var det premiär för det nya projektet #ungapålandsbygden. Första turnéstopp var Sundsvall och Hudiksvall. Det blev möten med bland annat Johnny Torvaldsson från Västernorrlands länsbyggeråd, företrädare för ett antal partier från kommunerna, ett femtiotal ungdomar samt fritidsledare och lokala föreningsföreträdare från bland annat Vi Unga, Hudik mot rasism och Doc Lounge Sundsvall.

En Värmlandsturné är genomförd och nu väntar Dalarna, Västergötland och många fler. Jakten på Sveriges grymmaste håla är också lanserad och många kandidater har nominerats.

Projektet pågår i ett första steg till maj 2016 och målet är att utmana storstadsnormen, förändra attityden gentemot unga på landsbygden och underlätta ungas organisering på landsbygden. Projektledare är Hannah Frisell och Isak Bergström. Projektägare Hela Sverige ska leva. Läs mer på ungapålandsbygden.se

Joakim Lyngfelt utmanar storstadsnormen på Sundsvall Block Party. Foto: #ungapålandsbygden

På gång

Omställning.net

För alla er som är intresserade av omställningsfrågor, vill vi puffa för hemsidan omställning.net

Här finns ett fantastiskt kalendarium med olika aktiviteter över hela Sverige. Omställningscaféer, cykelmanifestationer, studiecirkel och mycket mer. Arrangeras inget i närheten av er, så är det lätt att inspireras av vad andra gjort och lägga in ett eget evenemang. En förutsättning för att få lägga in evenemang är att man registrerar sig som medlem.

Grattis Norrbotten!

Hela Sverige ska leva Norrbotten firar 20-årsjubileum i år. Det firas i Folkets hus i Överkalix fredagen den 9 oktober och Norrbottens hela byarörelse är välkommen till festen med trerättersmiddag och underhållning. Sista anmälningsdag är den 25 september. Läs mer på helasverige.se/norrbotten

Heta Almedalen

Under årets Almedalsvecka var det full fart – för oss och för landsbygden, som var ett ovanligt hett ämne. Vi höll i tre egna seminarier i Ideella trädgården, en samlingsplats för det civila samhället som vår medlemsorganisation Riksidrottsförbundet samordnade. En diskussion om kontanthandling, en politikerutfrågning och ett mingel med samtal om urbaniseringen som arrangerades av #ungapålandsbygden fick alla gott om besökare.

Vi deltog dessutom i 13 seminarier och debatter som arrangerades av andra, och fick stor synlighet.

Vi kom hem med en mängd bra material – framförallt filmer, som kan användas i olika sammanhang. Ni hittar dem på vår hemsida under fliken Vad vi gör, Våra evenemang, Almedalen 2015

Partidebatt om landsbygden. Foto: Linn Hjort

Lokalekonomidagar under hösten

I växthuset Goda rum i vackra Kumla sjöpark hålls lördagen den 14 november en introduktionsdag om lokal ekonomi för personer som vill komma igång med att utveckla sin bygds ekonomi.

Lysna till hur andra gjort, testa den beprövade metoden Lokal Ekonomisk Analys och mycket mer. Finansiärer såsom Mikrofonden och Leader berättar om finansieringsmöjligheter.

Ytterligare en Lokalekonomidag är planerad till vecka 50 i Norr- och Västerbotten. Föreläsningar sker i Lycksele och Arjeplog och sänds med videolänk till Akademi Norrs olika lärcentra. Dagen har fokus på utveckling av den lokala ekonomin med hjälp av Leader/lokalt ledd utveckling. Läs mer: lokalekonomidagarna.se

Nytt från trycket

LOKAL FÖRVALTNING AV NATURRESURSER, dokumentation av konferensen den 17 maj.

LOKALT FÖRANKRAT FISKE, en möjlighet för tillväxt och lokal utveckling. Dokumentation av konferensen den 18–19 maj.

HELA SVERIGE SKA LEVAS BESTÄLLNINGSLISTA presenterar alla våra trycksaker.

Nyheter i korthet...

Bli veckans grupp

Vi presenterar regelbundet en lokal utvecklingsgrupp på vår hemsida med foto och en intervju. Vill ni bli veckans grupp? Kontakta oss på info@helasverige.se Förutsättningen för att komma med är att ni är med i Bygdebanken. Välkomna!

Inspel till landsbygdsutredningen

Riksdagens landsbygdsnätverk sparkar igång med möte den 23 september. Då ska bland annat Hela Sverige ska leva ge våra förväntningar på landsbygdsutredningen, alltså den parlamentariska kommittén för en sammanhållen landsbygdsolitik.

– Vi välkomnar att det blir en utredning och särskilt att den är bred och parlamentarisk. Men vi hoppas också att den leder till konkreta förslag där man låter landsbygden få del av de naturresurser den också levererar. Vi ser fram emot att också delta i referensgruppens arbete där vi fått en plats, säger Staffan Nilsson, ordförande Hela Sverige ska leva.

Kontakt i omställningsfrågor

Vårt projekt Omställning Sverige avslutades i juni och Jan Forsmark slutade då som projektledare. Tills vidare är vår projekthandläggare Claes Becklin kontaktperson för den som söker information om omställningsfrågor. Du når Claes via mejl: claes.becklin@helasverige.se.

Estnisk landsbygdsriksdag

Staffan Nilsson deltog i Estlands elfte landsbygdsriksdag i början av augusti. Den fick stor uppslutning bland politikerna och både presidenten och parlamentets talman deltog i öppnandet. En av aktiviteterna var att man kunde "låna" en person – som ett levande bibliotek. Staffans grupp lånade en parlamentsledamot och fick ett intressant samtal.

Yttrande över Service i glesbygd

Utredningen Service i glesbygd har gått på remiss.

– I vårt yttrande poängterade vi att det inte handlar om ett ekonomiskt stöd, utan om ersättning för att tillhandahålla service där marknaden inte klarar att erbjuda en grundläggande kommersiell service, säger Åse Classon, ordförande Hela Sverige ska leva.

Men vi har naturligtvis betydligt fler tankar kring utredningen och vårt yttrande finns att läsa på hemsidan, under fliken **Resurser**, klicka på **Yttranden**.

Kultur gör skillnad, javisst!

Den 10–11 september hölls konferensen Kultur gör skillnad i Åmål och Fengersfors med ett sjuttioal deltagare från hela Sverige. Bland annat deltog demokratiminister Alice Bah Kuhnke och sa att "Hela Sverige ska leva. Punkt". En ny kulturrapport presenterades. Den och filmer från konferensen kan laddas ner på vår hemsida.

Vill ni bli årets grupp eller kommun?

Om din grupp arbetar kreativt och systematiskt för bygdens bästa, har samlat bygden för nya tag, tar initiativ till nya lösningar, ja då ska ni söka vår utmärkelse Årets lokala utvecklingsgrupp.

Nu är det hög tid att söka utmärkelsen!

Har din kommun en bra politik för landsbygden, glesbygden eller skärgården? Samarbetar ni med de lokala utvecklingsgrupperna i kommunen? Genomfört intressanta projekt för att utveckla områdena utanför kommuncentrat? Då ska ni söka utmärkelsen Årets kommun.

Vi vill ha er ansökan senast fredagen den 30 oktober. Ladda ner ansökningshandlingar på vår hemsida under fliken Om oss. Klicka på **Våra utmärkelser**.

#LBRD16 på planeringsstadiet

Landsbygdsriksdagen 2016 kommer att hållas den 27–29 maj på Gotland. Omkring 700 personer kommer att delta i detta väldiga evenemang som ska ge kraft och uppmärksamhet åt landsbygdsfrågorna. "För ett land i balans" är den slogan som ska fyllas med innehåll under tre intensiva dagar.

Malena Bendelin är projektledare för Landsbygdsriksdagen 2016.

Vad kan vi förvänta oss av programmet?

– Landsbygdsriksdagen 2016 kommer bestå av fältresor ute på den gotländska landsbygden samt föreläsningar, workshops och gruppdiskussioner i Visby. Första dagen kommer tillägnas utflykter till ett tjugotal av Gotlands bästa exempel på lokal utveckling – var beredda att ta del av fantastiska saker!

Och självklart kommer ni kunna mingla och samtala – i en uppiggande miljö vid Östersjöns strand.

Vad hoppas du att deltagarna tar med sig hem från Landsbygdsriksdagen 2016?

– Jag hoppas att deltagarna åker från riksdagen fyllda av inspiration, ny kunskap, nya eller fördjupade kontakter och en vilja att arbeta vidare med frågorna som bygger ett land i balans.

Foto: Linn Hjort

Varför kommer Landsbygdsriksdagen på Gotland att bli en speciell upplevelse?

– Gotland är i sig en magisk plats. Förutom det så tror jag att upplägget med en blandning av teori och praktik kommer stimulera alla olika sinnen. Den stora blandningen av aktiviteter erbjuder många tillfällen till utvecklande möten med likasinnade. Information om hur och när ni anmäler er till landsbygdsriksdagen kommer senare under hösten.

Från norr...

Kårböle kan få servicepunkt

I Kårböle går mack- och butiksägarparet Göran Karlsson och Karin Nordborg i pension och frågan är vad som händer då med macken och butiken. Stängs butiksdelen blir det tre mil till närmaste inköpsställe, skriver tidningen Hela Helsingland. Det finns dock förslag om ett antal servicepunkter på små tätorter i kommunen och eventuellt kan Kårböles butik bli en av dem. Det finns även olika stödformer för butiker i glesbygd.

Lätt som en plätt i Näliden

I den jämtländska byn Näliden arbetar man praktiskt med integration. Hej Främling heter projektet som startade för två år sedan. Senast var det internationell aktivitetshelg där den som ville fick lära sig baka tunnbröd, eller prova på hockey, skriver Aftonbladet. Andra aktiviteter var ridning, pingis, karate, yoga, med mera. Viktigast är att alla kan vara med.

– Det är otroligt mycket glädje i Hej Främling, säger Emma Arnesen till tidningen.

Mo marknad – en mötesplats med anor

Bakgrunden till Mo marknad är en sill- och strömmingsmarknad från mitten av 1500-talet. Under hundra år låg marknaden i dvala men år 2002 väckte Mo samhällsförening den till liv igen, skriver Webben 7. Nu är det inte strömming som säljs utan hantverk, kolbullar, hembakt och mycket annat. Marknaden är mycket välbesökt och Rune Hellström i arrangörstaben berättar för tidningen att det är fullt med utställare.

Ljusfallshammar jubilerar

Under Östgötadagarna häromsistens, firades sammanlagt 50 år av jubiléer i Ljusfallshammar, skriver Folkbladet.se. Det som firades var att byrådet fyller 15 år, förskolan funnits i 25 år och friskolan i tio år. Stora knippen ballonger hängde i nästan varje korsning och jubilarerna firades med sång, musik, trolleri och knytkalas med dans.

...till söder

Hela Sverige ska leva!